

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

Østre Landsret, 3. afdeling
Bredgade 59
1260 København

K O P I

J.nr. 600096

PROCESSKRIFT 1

(15. juli 2015)

Opfordringer

Editionsbegæring

Afhøring af fhv. forsvarsminister Søren Gade

i sagen B-3448-14

, m.fl.

(v/ advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet,
Holmens Kanal 42,
1060 København K
*(Kammeradvokaten v/ advokat Peter
Biering)*

Sagsøgerne har d. 7. april 2015 indgivet replik, med specificerede opfordringer til modparten.

Uanset dette er der pr. dato (15. juli 2015) ikke fremkommet bemærkninger fra sagsøgte.

På denne baggrund anmoder jeg om, at landsretten pålægger sagsøgte at afgive svar i sagen (duplik/andet), og at landsretten meddeler sit pålæg med angivelse af frist herfor, der som følge af den hidtidige lange ventetid (siden april d.å.) ikke bør fastsættes senere end fredag d. 14. august 2015.

Foruden stillingtagen til ovenstående går sagsøgerne ud fra, at det vil være muligt for det sagsøgte forsvarsministerium tillige at besvare nærværende processkrift.

-----

1. EDITIONSBEGÆRING

Som anført i replikken har sagsøgerne noteret sig, at sagsøgte i sit svarskrift undviger en egentlig stillingtagen til en grundlæggende del af sagens centrale faktum om begivenhederne d. 25. november 2004, og hvad derefter under dansk ansvar fulgte. Det er helt uacceptabelt, at den danske stat alene forholder sig processuelt taktisk og systematisk netop ikke materielt sagsoplysende om begivenhederne under og som resultat af den dansk ledede militæroperation.

Sagsøgerne skal derfor anmode Østre Landsret om at pålægge sagsøgte at fremlægge de nedenfor under pkt. 1 nævnte dokumenter, jf. retsplejelovens § 298 og jf. statens pligter som procespart. Herom hedder det ifølge Henrik Zahle¹:

"at offentlige myndigheder overlader det til en advokat at føre en sag betyder ikke, at de indtagne standpunkter – udtrykt i påstande og anbringender – ikke skal stille op til de krav, som i almindelighed kan stilles til forvaltningsakter. Der må på dette punkt gælde de samme regler for en forvaltningsmyndighed som for anklagemyndigheden. (...) Den advokat, som repræsenterer det offentlige, kan godt optræde ensidigt, men ensidigheden er netop betinget af, at der forinden er foretaget en ikke-ensidig undersøgelse af sagsforholdet."(understreget her).

---

¹ Henrik Zahle, om de civile domstoles behandling af offentligretlige sager, 1979, side 313ff.

1.1 Militærjurist Kurt Borgkvists tilsynsrapporter fra 2004.

Sagsøgte har alene fremlagt militærjurist Kurt Borgkvists tilsynsrapport fra juni 2004. Anmodningen drejer sig imidlertid om samtlige tilsynsrapporter fra 2004.

1.2 Militærjurist Kenneth Buhls tilsynsrapporter fra 2004 og 2005.

Pkt. 1.1 og 1.2 er tilsynsrapporter fra irakiske fængsler. Sagen vedrører overlevering af fanger til irakiske myndigheder, hvorfor det er relevant for sagsøgernes procesførelse at fastslå ond tro hos de danske myndigheder om forholdene i de irakiske fængsler og politistationer på gerningstidspunktet i november 2004 frem til seneste løsladelse i februar 2005. I det omfang de danske myndigheder har haft kendskab til forhold vedr. tortur i de irakiske fængsler og politistationer, er sagsøgtes medvirken til sagsøgernes tilfangetagelse, samt senere overlevering til irakiske myndigheder, en retsstridig krænkelse af sagsøgernes person, m.v., jf. erstatningsansvarslovens § 26, og en tilsidesættelse af Danmarks internationale forpligtelser, herunder den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3 og FNs Torturkonvention.

Derfor er det relevant for sagens bevisførelse at få ikke-ufuldstændig indsigt i danske myndigheders kendskab til forholdene forud for, under sagsøgernes tilbageholdelse i irakisk varetægt, samt efterfølgende til og med 2005.

1.3 Dokumentation for hvilket kendskab danske myndigheder under sagsøgtes ressortområde d. 25. november 2004 havde til det irakiske politis behandling af tilbageholdte, herunder The Serious Crimes Unit.

Jf. pkt. 1.2 ovenfor er det af relevans for sagens bevisførelse at erhverve indsigt i, hvilket kendskab de danske myndigheder havde til det irakiske politis behandling af tilbageholdte.

1.4 Beskrivelse af de oplysninger danske myndigheder under sagsøgtes ressortområde var i besiddelse af d. 25. november 2004 om forholdene i irakiske fængsler og politistationer indenfor det danske operationsområde.

Jf. pkt. 1.2 ovenfor er det af relevans for sagens bevisførelse at få indsigt i, hvilket kendskab de danske myndigheder havde til forholdene i de irakiske fængsler og politistationer.

1.5 De såkaldte "target packs" for Operation Green Desert.

Sagsøgte har tidligere i processkrift A af 30. april 202 i sagerne B-3421-11 og B-397-12 (bilag 1A, bind1/2 underbilag 9) oplyst, at dokumentet ikke er underlagt aktindsigt, af "hensyn til rigets forsvar, jf. offentlighedslovens § 13, stk. 1, idet dokumentet indeholder efterretningsmæssige oplysninger. Dette bestrides med henvisning til dokumentets alder og omstændighederne, hvorunder det er udarbejdet, specielt når henses til Danmark siden 1987 ikke har haft væbnede styrker i Irak og for længst har nedlagt sin ambassade i landet.

I øvrigt henvises til det nedenfor s. 9 anførte om offentlighedsloven.

1.6 Indsigt i kommunikationen på den danske bataljons intranet i perioden november - december 2004.

I den offentligretlige sag UfR 1998.724 HK blev det af Højesteret pålagt skattemyndighederne at fremlægge interne arbejdsdokumenter.

Med kravet om fremlæggelse af kommunikation på den danske bataljons intranet søges bevist, hvilke konkrete ansvars- og planlægningsmæssige forhold, der gjorde sig gældende for Operation Green Desert. Derfor er anmodningen tillige afgrænset til måneden inden og henholdsvis efter Operation Green Desert.

Det er helt almindeligt, at have sikkerhedskopier af materiale over længere tid, hvorfor det fremstår som ganske klart usandsynligt, at logning af kommunikation på bataljonens intranet, ikke skulle eksistere længere.

1.7 Foto- og Video optagelser fra operation Green Desert samt direktiver eller vejledninger gældende mellem juni og december 2004 for optagelse af foto- og videodokumentation under militære operationer.

Sagsøgernes beretninger indeholder oplysninger om foto- og videooptagelser af deres tilbageholdelse.

Af erklæring (bilag 1B, underbilag 38) fra Anders Kærgaard - der var efterretningsofficer under operation Green Desert - fremgår:

"Undertegnede Anders Koustrup Kærgaard skal hermed bekræfte følgende:

Som efterretningsofficer befandt jeg mig i tidsrummet august 2004 til januar 2005 i Irak. Mit primære ansvarsområde var Az Zubayr, hvor operation "Green Desert" fandt sted.

Min overordnede var Oberst John Dalby.

Onsdag d. 24. november 2004 meddelte Oberst Dalby mig, at DANBN (den danske bataljon, i Irak) havde modtaget en anmodning fra de irakiske sikkerhedsstyrker om bistand til en "arrest and search" operation.

Jeg foretog samme dag forskellige nødvendige efterretningsmæssige undersøgelser. Senere samme dag ca. kl. 18 lokal tid meddelte jeg Oberst Dalby, at jeg fandt at de irakiske efterretninger efter alt at dømme var fejlagtige, og jeg vurderede dem til at være en del af et internt irakisk opgør. Oberst Dalbys reaktion var, at den til den følgende dag planlagte operation "Green Desert" alligevel skulle gennemføres, idet den var initieret af de irakiske sikkerhedsstyrker.

I forbindelse med operationen blev der optaget film med minimum to kameraer, der netop var tilgået bataljonen som en del af en Combat Camera Team-pakke.

Jeg er bekendt med, at Forsvarsministeriet bl. a. har oplyst følgende i den retssag, der er anlagt mod ministeriet af 11 irakere om erstatning for tortur, m.v., i forlængelse af deres tilbageholdelse under operation "Green Desert":

Forsvarsministeriets skrivelse af 27. januar 2012, fremlagt i retssagen som bilag AD:

"Forsvarskommandoen har endvidere oplyst, at der ikke blev foretaget billed- og lydoptagelser under Operation Green Desert den 25. november 2004."

Kammeradvokatens svarskrift af 16. maj 2012:

"Forsvarsministeriet har endvidere ved skrivelse af 27. januar 2012 til sagsøgeren i -sagen oplyst, at der ikke under operation Green Desert blev foretaget billed- og lydoptagelser. Denne skrivelse er fremlagt som bilag AD ved processkrift A i og -sagerne."

Dette er usandt, idet der i et bilag til befalingen for operation "Green Desert" udtrykkeligt blev befalet for tildeling af combat camera-materiel til underafdelingerne til dokumentation af operation "Green Desert".

Det bemærkes endvidere, at den i Anders Kærgaards erklæring omtalte film/ videooptagelse er fremlagt som bilag 0, og at denne – ubestridt mellem parterne – meget tydeligt viser, at Kammeradvokatens meddelelse af 16. maj 2012 er aldeles usand, og at det sagsøgte ministerium således overfor Østre Landsret og sagsøgernes advokat har gjort sig skyldig i procesbedrageri.

1.8 Forsvarskommandoens direktiver om magtanvendelse fra tidspunktet for danske styrkers ankomst i Irak frem til og med 2005.

Det fra sagsøgte hidtil modtagne er ufuldstændigt, da det kun er dele af direktiverne, der er blevet fremlagt.

Det er relevant for sagen at få indsigt i direktiver for magtanvendelse, herunder således at afklaring af baggrunden for regelsættets tilblivelse og udvikling kan finde sted. Begæringen afgrænses derfor til en periode fra tidspunktet for danske

styrkers ankomst i Irak frem til et år efter tilfangetagelsen, idet der derved gives mulighed for at konstatere ændringer af det juridiske indhold, som er relevant for sagen. Den periodiske afgrænsning er derfor til og med 2005.

Sagsøgte er forpligtet til at fremlægge dokumentation for, at det fremlagte er fuldstændigt.

1.9 DANCONs Rules of Engagement frem til og med 2005

Det er relevant for sagen at få indsigt i "rules of engagement" frem til og med 2005, af samme grunde som anført ovenfor pkt. 1.8.

1.10 Delingsføreres "kort" (d.v.s. referencekort med forholdsregler, som af delingsførerne medtages på operationer) frem til og med 2005.

Det fra sagsøgte hidtil modtagne er ufuldstændigt, da kun delingsførers kort fra februar 2004 er blevet fremlagt. Det er relevant at få dette materiale for en periode frem til og med 2005.

1.11 Soldaters "kort" gældende frem til og med 2005

Det fra sagsøgte hidtil modtagne er ufuldstændigt, da kun soldatens kort fra februar 2004 er blevet fremlagt. Jf. pkt. 1.8 er det relevant og hensigtsmæssigt for sagens bevisførelse at erhverve indsigt i soldatens kort frem til og med 2005.

1.12 Koalitionsstyrkernes Rules of Engagement frem til og med 2005.

Det fastholdes, at dokumenterne skal tilvejebringes indenfor en rimelig tidshorisont. Det har endnu ikke gennem anmodning om aktindsigt hos de britiske myndigheder været muligt at tilvejebringe dokumentet.

1.13 Indrapporteringer fra dansk militærpersonel november 2004 til og med 2005.

Indrapporteringer fra DANCON IRAK hold 4 i medfør af det i pkt. 1.16 omtalte direktivs pkt. 10.4.3 fra militært personel der måtte have været vidner til

overgreb mod tilbageholdte i dansk, irakisk eller britisk varetægt fra 25. november 2004 frem til og med 2005.

Dette inkluderer tillige andre indrapporteringer, herunder i medfør af "Direktiv for magtanvendelse for DANCON/IRAK af 25. august 2004", punkt 25 og 26 om handlepligt i visse tilfælde. Bestemmelserne forpligter danske militærpersonel til indrapportering af overtrædelser af den humanitære folkeret, personfarlige overgreb og andre ulovligheder.

1.14 Registreringslister over tilbageholdte i perioden 24. - 26. november 2004.

Det præciseres, at anmodning om registreringslister både omfatter tilbageholdte og midlertidig tilbageholdelse ifølge anvisninger, instrukser i forbindelse med ransagninger, visiteringer, undersøgelser og lignende jf. Forsvarsministerens brev af 22. december 2011 til Folketingets Forsvarsudvalg (Bilag 1B, underbilag 14).

1.15 Britiske styrkers registreringslister over "detained" and "apprehended" personer for Operation Green Desert.

Som supplement til punkt 1.14 i editionsbegæringen anmodes tillige om britiske styrkers registreringslister. Det er ved henvendelse til den britiske ambassade i februar 2012 blevet oplyst, at udlevering af oplysninger vedr. Operation Green Desert, kræver det danske Forsvarsministeriums accept.

1.16 Afrapporteringer vedr. tilbageholdte fra november 2004 til og med februar 2005.

Afrapporteringer, som DANCON/IRAK i medfør af Forsvarskommandoens direktiv for DANCON/IRAK er forpligtigede til at foretage, jf. direktivets pkt. 10. Dette drejer sig særligt om rapportering vedr. tilbageholdte, herunder statusrapport fra henholdsvis d. 1. december 2004, d. 1. januar 2005, d. 1. februar 2005 og d. 1. marts 2005 om tilbageholdte i britisk varetægt jf. direktivets pkt. 10.4.2.

1.17 Afrapporteringer om afhøringer i forbindelse med Operation Green Desert i deres helhed.

Sagsøgernes beretninger indeholder oplysninger om afhøringer foretaget af dansk militærpersonel, hvorfor afrapporteringer om afhøringer af personer frihedsberøvet under Operation Green Desert begæres fremlagt.

Det bemærkes, at sagsøgerne tidligere har begæret edition i ovenstående forhold 1.1 - 1.17 i forbindelse med B-3421-11 og B-397-12. Imidlertid havde landsretten ikke taget stilling til disse begæringer.

Sagsøgte har tidligere gjort gældende at visse dokumenter ikke er underlagt aktindsigt af "*hensyn til rigets forsvar*", jf. offentlighedslovens § 13 stk. 1, idet dokumentet indeholder efterretningsmæssige oplysninger.

Sagsøgte har ikke angivet nogen nærmere egentlig begrundelse for, hvorfor dokumenterne skulle være undtaget retten til aktindsigt. Det bemærkes endvidere, at reglerne i retsplejelovens § 169 ikke kan forstås som indebærende en videre begrænsning i adgangen til aktindsigt end hvad der er gældende efter offentlighedsloven, herunder princippet om meroffentlighed.

Princippet om meroffentlighed finder anvendelse i nærværende sag, der er af principiel karakter og vedrører ekstremt grove menneskeretskrænkelser i form af sagsøgtes medvirken til, at sagsøgerne blev udsat for tortur af irakisk politi.

Det fremgår af offentlighedsloven § 4 stk. 1, nr. 2, at offentlighedsloven er en minimumslov, hvorefter principperne om meroffentlighed betyder, at der kan gives aktindsigt i videre omfang end hvad en forvaltningsmyndighed som udgangspunkt er forpligtet til at give. Meroffentlighed bygger således på princippet om størst mulig åbenhed i forvaltningen. Grænsen for meroffentlighed er tavshedspligt. Folketingets Ombudsmand udtalte i **FOM2009-1997-601**:

"(...) loven efterlader således et område hvor en myndighed ikke på grund af tavshedspligt er afskåret fra at give aktindsigt. F.eks. findes der ofte i interne arbejdsdokumenter (jf. § 7) og i andre dokumenter (§ 10) oplysninger som ikke er fortrolige. Her er tavshedspligten ikke til hinder for at give meraktindsigt i dokumenterne. Bestemmelsen om meraktindsigt forudsætter at myndigheden i disse tilfælde udøver et konkret skøn og afvejer de hensyn som taler for at imødekomme ansøgningen, over for de hensyn som taler imod, jf. Jens Garde, Carl Aage Nørgaard og Karsten Revsbech, Forvaltningsret, Sagsbehandling, 6. udgave (2007), s. 296 ff." (understreget her)

Sagsøgte skal således i de tilfælde, hvor den måtte finde, at et dokument ikke kan udleveres i sin helhed, og hvor dette ikke er en følge af tavshedspligt, udøve et sådant konkret skøn og foretage en hensynsafvejning vedr. princippet om meroffentlighed.

Editionsbæringen kan således ikke afvises uden en holdbar begrundelse. Hensynet til princippet om meroffentlighed og åbenhed i forvaltningen må være udslagsgivende. Sagsøger bemærker i den forbindelse, at Danmarks militære tilstedeværelse i Irak er ophørt i august 2007, hvorfor henvisninger til efterretningsmæssige oplysninger ikke kan begrunde afvisning af aktindsigt, eller edition.

Hensynet til offentlighedens interesse i sagen er relevant i nærværende sag, der vedrører dansk militærs forpligtelser i Irak i sager om tortur i forbindelse med pågribelse, transport af og efter overdragelse af fanger til irakiske myndigheder, jf. UFR 2013.3358H hvor Højesteret giver følgende karakteristik af sagerne:

"Sagernes helt særlige karakter og omstændigheder - den danske stats mulige ansvar for militær magtudøvelse i udlandet...."

Der er således blandt andet tale om afklaring af danske myndigheders menneskeretlige forpligtelser, hvilket er af principiel karakter og således et tungtvejende hensyn.

I medfør af retsplejelovens § 341 kan en editionsbegæring afgrænses ved, at bevisførelse uden betydning for sagen, ikke kan finde sted. Der foretages her en skønsvurdering, hvorunder bevisførelsen vil være relevant, såfremt det ikke kan udelukkes at dokumentationen har en vis betydning for sagen jf. dr.,jur. Jonas Christoffersen i UfR 2000B.202. Der er således tale om en bestemmelse, der i praksis sjældent udelukker mulighed for bevisførelse i en sag.

Forsvarsministeriet har tillige som offentlig myndighed en naturlig forpligtelse til medvirken til sagens oplysning jf. U.1998.16H, præmis 18.

2. AFHØRING AF FHV. FORSVARSMINISTER SØREN GADE

Et meget væsentligt spørgsmål i sagen, hvis afklaring har muligt afgørende betydning for sagsforberedelsen er spørgsmålet om sagsøgtens kendskab til forholdene i de irakiske fængsler på tidspunktet for operation Green Desert.

Jeg skal derfor hermed begære afhøring af daværende forsvarsminister Søren Gade.

Retten anmodes om at tillade afhøringen foretaget snarest muligt og gerne under det berammede retsmøde d. 9. november kl. 9:30 eller tidligere, jf. Rpl. §340, stk. 1, 2. pkt..

Det følger af EMDs praksis, at statens pligt til at foretage effektive undersøgelser er en rettighed, der tilkommer (mulige) ofre for tortur og anden umenneskelig og nedværdigende behandling. Dette afspejles bl.a. i, at medlemsstaters brud på undersøgelsesforpligtelser resulterer i, at der afsiges domme om udbetaling af godtgørelse efter EMRK art. 41 (just satisfaction), jf. f.eks. EMDs dom af 24. marts 2015 i sagen Milena Felicia Dumitrescu mod Rumænien, præmis 68.

Det er nu snart 4 år siden (13. september 2011) som den første anlagte sag mod forsvarsministeriet, som ansvarlig for den tortur m.v., som han blev udsat for under den dansk ledede militæroperation Green Desert d. 25. november 2004 i Irak.

Sagsøgerne har i medfør af deres status som mulige torturofre ret til en sagsbehandling indenfor rimelig tid jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3 og 6, samt FNs torturkonvention art. 12. Ifølge praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) anvendes bl.a. FNs torturkonvention som grundlag for fortolkning af staters positive forpligtelser, m.v., i sager, hvor denne er relevant. Som et nyligt eksempel henvises til dom af 10. april 2012 i sagen Babar Ahmad m.fl. mod Storbritannien, afsnit D, præmis 77 og 78. Der kan ikke herske tvivl om at dette er tilfældet i nærværende sager. FNs torturkonventions art. 12 lyder således:

“Each State Party shall ensure that its competent authorities proceed to a prompt and impartial investigation, wherever there is reasonable ground to believe that an act of torture has been committed in any territory under its jurisdiction.”

Der stilles således krav om hurtig iværksættelse af uafhængig undersøgelse i tortursager som denne. Dette er en pligt for staten i Danmark.

Det er centralt for sagsøgernes procesførelse og de danske domstoles afgørelse af sagen, at frembringe den fulde indsigt i sagsøgtens kendskab til forholdene i de irakiske fængsler på tidspunktet for operation Green Desert – som en afhøring af Søren Gade vil kunne bibringe – for at sagen uden unødige yderligere forsinkelse kan føres på et forsvarligt oplyst grundlag.

På grund af den tidsmæssige afstand til såvel operation Green Desert som til sagsanlæg foretaget i september 2011 og herefter er det nødvendigt, at en afhøring finder sted snarest muligt.

3. TIDSPLAN FOR SAGENS OPLYSNING

Sagsøgerne skal jf. ovennævnte punkter 1 og 2 tillade sig at foreslå, at der – af hensyn til sagens fremme, jf. den danske stats forvaltningsretlige og konventionsmæssige forpligtelser – tilvejebringes en tidsplan for juridisk fremdrift af sagen til og med retsmødet d. 9. november 2015:

<u>EMNE</u>	<u>FORSLAG TIL FRIST</u>
Sagsøgtes svar i sagen (opfordringer+duplik)	14. august 2015
Landsrettens stillingtagen til editionsbegæringen	14. august 2015
Sagsøgtes editionsopfyldelse	1. oktober 2015

Afhængigt af klarheden af det nu manglende materiale, der forudsættes tilvejebragt, anslås det, at jeg som sagsøgernes advokat vil have behov for at stille spørgsmål til fhv. forsvarsminister Søren Gade som vidne inden for en tidsramme af 1½-2 timer og ved nærværende vil jeg - foreløbigt - anslå, at Kammeradvokaten kunne have behov for et tilsvarende tidsrum til at stille supplerende spørgsmål til dette vidne. Det samlede tidsrum bliver derfor 3-4 timer og kan planlægningsmæssigt anføres til 4 timer.

Yderligere processtof forbeholdes.

København, den 15.juli 2015

Christian Harlang